

# HVAD ER FORMÅLET UDOVER AT SLÅ HINANDEN I HOVEDET?

af Jørgen Pauli Jensen

Vi er en del personer, som glæder os til nu (endelig) at kunne læse et musiktidsskridt, hvis målsætning er at beskæftige sig med "kritiske musikstudier". "Modspil" skal være et alternativ til de traditionelle teoretiske og praktiske musikbeskæftigelser, og når man opstiller modsætningen traditionel versus kritisk, forventer jeg i hvert fald at tidsskriftet vil bære præg af især Frankfurter-skolens kritiske videnskabsteori (Horkheimer, Adorno, Marcuse, Habermas m.fl.).

Stor er skuffelsen derfor, når det første hefte delvist bærer præg af akademiske husspektakler i stedet for en videnskabeligt orienteret debat. Jeg tænker hermed især på den "anmeldelse", der står side 80-83 i 1978 nr.1 og har titlen: Frede V. Nielsens erkendelsesinteresse". Anmeldelsen ligner til forveksling de almindelige "borgerlige" musik-anmeldelser med perfiditeter, moralistisk nedrakken og bevidst fordrejning af den tekst, der anmeldes (og som i dette tilfælde er Frede V. Nielsen: "Relationer mellem musikpædagogisk forskning og undervisningspraksis" fra tidsskriftet Skole-Musik-Skole, marts og maj 1978). Det er samme moraliserende, uvidenskabelige perfiditet, som kan ses i f.ex. Hansgeorg Lenz' anmeldelser i Information, når der ikke musiceres helt som Furtwängler mente det. Når man er udenforstående får man ikke nogen information ud af det, fordi det forudsætter at

man ved hvem der er uvenner med hvem eller hvem der er ansøger til samme stilling.

Et par eksempler: anmelderen mener FVN blot afslører en hoven og lusetholdning og skælder (musik)pædagoger ud for at være dumme. Anmelderen tolker altså teksten rent moraliserende og har ikke fået fat i, at der peges på et meget reelt problem og en tendens som faktisk er fremherskende i nogle pædagogiske kredse. Eftersom mine kompetenceområder især er udviklingspsykologi og kritisk teori kan jeg let beskrive, hvad problemet er: Visse grupper af pædagoger forventer, at man udfra videnskabelig udviklingspsykologi (eller andre videnskabsområder) skal komme med nogle "kogeopskrifter" eller "staldfiduser" om, hvordan man kan klare lille Peter i 3. klasse den dag i morgen, altså udtryk for en teknisk erkendelsesinteresse. Nå man derefter fortæller, at dette ikke uden videre kan lade sig gøre, at udviklingspsykologi drejer sig menneskers udvikling, socialisation (samfundsmæssiggørelse) og levevilkår, at disse levevilkår er klasse- og køns-specifikke, at lille Peters problem måske er et socialt og ikke et musikalsk, at musikalsk udvikling skal studeres i lyset heraf, så siger mange musikpædagoger fra og skælder den udviklingspsykologi ud, som de troede kunne give øjeblikkelige, individcentrerede kogeopskrifter. Det er et sådant virkeligt eksisterende problem FVN påpeger. Udfra

en kritisk videnskabsteori ville man derefter stille spørgsmål som: er der tale om en sådan tendens? ; i hvis interesse - samfundsmæssigt - kan det være, at så mange pædagoger er blevet præget af mystificerede og teknisk orienterede forventninger til et videnskabsområde?; hvad ville være mere ønskværdigt og hvilke handlinger kunne føre til mere ønskværdige tilstande? Anmelderen mener FVN kun vil retlede nogle "stakkels vildfarne" (s.81) - stadig en rent moralistisk læsning af FVN's tekst. Men ville det være så mærkeligt i vort samfund, hvis mange personer - herunder pædagoger - var blevet præget af en fordrejet, mystificerende og teknisk orienteret holdning til, hvad et videnskabsområde og dets praktiske konsekvenser er? Det må vi vel forvente udfra bla. den Habermas'ske videnskabsteori, som anmelderen vistnok påberåber sig. Og det drejer sig om sociologiske påstande, der ikke implicerer at mennesker er "dumme" eller andre moralistiske antagelser.

Et andet sted i anmeldelsen skældes ud på nogle modeller (vedrørende relationer mellem forsker og praktisk orienteret underviser), fordi "det simpelthen ikke er til at huske de forbandede modeller" (s.82) og fordi de "codificerer" (?) iagttagelser og giver dem "aura" (?). Men de modeller er jo blot anvendt som illustrationer i et foredrag/diskussionsoplæg, hvortil kommer at nogle personer faktisk er så visuelle, at de bedre husker synspunkter der illustreres på denne måde. Der står ikke noget i artiklen om, at disse illustrationer forklarer noget eller løser nogen problemer. Problemet er desuden ikke modellerne, men de sagforhold som diskuteres.

FVN kritiseres for følgende passage: "Disse erkendelsesinteresser udelukker ikke hinanden", hvortil anmelderen replicerer: -"hvilket er sådan ca. det

modsatte af, hvad Habermas mener." Her er anmelderen på vildspor. Habermas mener, at også studier udfra hermeneutiske og tekniske interesser er nødvendige, men at de skal underordnes friggørende (emancipatoriske) erkendelsesinteresser (hvilket FVN nok burde have gjort opmærksom på). Anmelderen mener også, at FVN kommer med "barske angreb på udviklingspsykologien" (s.83). Men det gør han jo ikke! Han angriber ikke udviklingspsykologisk eller anden forskning som sådan, men - udtrykkeligt - naturalistisk udviklingspsykologi ledet af teknisk orienteret erkendelsesinteresse. Hvis artiklen læses udfra dette explicit formulerede formål falder meget i resten af artiklen på plads, bliver mere forståeligt. F.ex. at de praktiske problemer musikpædagoger står i , f.ex. i folkeskolen, ikke kan løses ved at anvende en så snæver, misforstået og delvist (i Danmark) forladt videnskabsorientering.

Det forekommer mig, at anmeldelsen bliver helt grotesk, når man ser FVN's litteraturreferencer. De er nemlig alle fra den kritiske teoris område. Han søger med andre ord at inddrage kritisk teori (i Frankfurterskolens forstand) i musikpædagogikken, og man må da spørge: "Jamen, hvordan i alverden kan det passe med, at han angribes så hadsk i et "kritisk musiktidsskrift"? Som udenforstående kan man kun tolke noget sådant i retning af, at personlige, karrieremæssige eller andre sagforholdene uvedkommende motiver er indblandet i et snævert, universitært miljø. Men hvad kommer det os andre ved? Eller er tidsskriftets målgruppe kun dette miljø?

Sagen har efter min mening tragiske perspektiver for venstrefløjens. Mens "progressive" eller "kritiske" (eller "pseudokritiske") bruger en masse energi på at moralisere og skændes indbyrdes, sæt-

ter de reaktionære sig solidt på magten alle vegne i disse år.

For en ordens skyld skal jeg måske til sidst bemærke, at min kritik ikke går på hele heftet (1978 nr.1), men på nogle tendenser, som snart skulle være overstået og som får én til at frygte for, at kampen for kritisk orientering i ny-marxistisk forstand er tabt på forhånd.

## Svar fra Karin Sivertsen

Jørgen Pauli Jensen kalder sit læserbrev til MODSPIL "Hvad er formålet udover at slå hinanden i hovedet?".

Jeg skal her gøre rede for, hvad formålet var, idet jeg dog skal undlade at gå ind på en teoretisk diskussion om Frankfurterskolens videnskabsbegreb anvendt på musikpædagogisk forskning, sådan som der lægges op til i læserbrevet, af den simple grund, at det ikke var mit anliggende at diskutere dette.

Udgangspunktet for artiklen i MODSPIL nr. 1 var nemlig ikke pædagogisk teori, men den praksis, som teorien så at sige eksisterer i - i dette tilfælde Frede V.Nielsens artikelskriveri, og her er vi ved den første og mest grundlæggende divergens mellem JPJ og undertegnede.

JPJ skriver: ...når man opstiller modsætningen traditionel versus kritisk (tidsskrift) forventer ihvertfald jeg, at tidsskriftet vil bære præg af Frankfurterskolens kritiske videnskabsteori.

Det er en forkert forventning. MODSPIL er ikke ment som et tidsskrift for avanceret teoretisk debat og vores kritikbegreb er ikke et filosofisk fagudtryk à la Frankfurterskolen, det er meget bredere defineret. Man kan sige, at det indebærer en holdning,

der på marxistisk grundlag undersøger de samfundsmæssige fænomener og teorierne omkring dem, men derudover lægger vi afgørende vægt på at overskride vores egen kritik for i sidste instans at bruge den i en politisk praksis. I den forbindelse kan det som eksempel nævnes, at vi da selvfølgelig også forholder os kritisk til den kritiske teori, bl.a. med henblik på den praksis denne indebærer.

Angrebet på FVN's artikel i skole-MUSIK-skole skal ses udfra ovennævnte kritikbegreb. Jeg mener en artikel som den nævnte er farlig af følgende grunde. En del af artiklen har en meget snørklet sprogbrug, som forekommer helt urimelig i forhold til dens problemstillinger, der udmærket kunne gribes ganske jordnært an. Det videnskabelige fagsprog er en bestemt kategori af sproget ligesåvel som talesproget eller den poetiske udtryksform er det, og det er vigtigt at være præcis og redelig, når man benytter dette sprog, fordi det videnskabelige sprog også har en ideologisk funktion, nemlig som undertrykkelsesmiddel overfor dem, der ikke behersker det. Jeg mener klart FVN misbruger dette sprog når han f.eks. skriver:

Jeg argumenterer ikke imod udviklingspsykologisk forskning som en vigtig dimension i musikpædagogisk forskning, men blot for et mere realistisk og "kritisk" forhold til den (spørgsmålet drejer sig vel iøvrigt ikke så meget om udviklingspsykologi eller ej som om hvilken udviklingspsykologi). Jeg mener i det hele taget ikke, at psykologisk forskning bør fungere normativt for pædagogisk virksomhed, men man kan da godt tage hensyn til den alligevel. Desuden: eksemplet med udviklingspsykologi er "tilfældigt" valgt. På den anden side har vi på vore breddegrader i de senere år set en stigende interesse for udviklingspsykologi indenfor musikpædagogikken - en interesse der bl.a. må ses i lyset af, at musik i skolen langsomt er ved at blive isoleret som et småbørnsfag. Det er endnu for tidligt at vurdere, hvorvidt den kan føre til nytænkning, eller om der væsentligt/delvis er tale om strømninger, der er kommet til os med nogle årtiers(?)

forsinkelse. Det vil blive en vigtig opgave for musikpædagogisk historieforskning at belyse det (og det bør ske under betingelser som skitseret i model 1 ovenfor).

Der er her tale om misbrug på to led. For det første er det forkert at bruge udtryk som udviklings-psykologi (og ovenikøbet er der flere af dem!) uden at man forklarer, hvad disse begreber indeholder (jeg tænker hele tiden på den sammenhæng artiklen bringes i), for det andet er det, der står, jo ikke logisk sammenhængende. For mig at se modsiger udsagnene i de forskellige sætninger hinanden.

FVN benytter altså den fagpsykologiske terminologi uden iøvrigt at gøre nærmere rede for den. Samtidig springer han i sin tankegang frem og tilbage, tager forbehold og sætter anførselstegn. Der bliver lagt et røgslør over de egentlige problemer med totalforvirring hos læseren til følge. Når man læser FVN må man uvægerlig spørge sig selv: er det mig, der er dum, eller er det virkelig noget sludder, han skriver - indbakket i dyre ord. Som sagt hælder jeg til den sidste opfattelse.

I den forbindelse skal jeg komme ind på en af JPJ's hovedindvendinger mod mit første indlæg. JPJ skriver: "Det forekommer mig, at anmeldelsen bliver helt grotesk, når man ser FVN's litteraturreferencer. De er nemlig alle fra den kritiske teoris område".

Nu har jeg allerede gjort rede for, at den kritiske teori i Frankfurterskolens forstand ikke er sammenfaldende med MODSPILs kritiske udgangspunkt, men iøvrigt er det da særdeles tvivlsomt at vurdere et skrift udfra dets referencer, i så fald kunne man jo skrive hvadsomhelst bare litteraturlisten er i orden. Og det er faktisk det jeg mener FVN gør; skriver (stort set) hvadsomhelst og sørger for at litteraturlisten er i orden.

Derfor forekommer det mig faktisk at være et para-

doks at JPJ så kraftigt forsværer FVN. Ser man på det afsnit i læserbrevet, som forklarer, hvad det er FVN mener (jeg tænker på det afsnit, der begynder "Visse grupper af pædagoger...") så har man her problemet i en nøddeskal. JPJ kan "let beskrive" hvad FVN's artikel handler om; men var det egentlig ikke FVN's opgave at skrive på en måde, så det te fortolkende mellemlid blev overflødigt? Og så er der ovenikøbet ikke kun tale om en fortolkning, men en videreudvikling, hvad JPJ selv er inde på. Han skriver: " Udfra en kritisk videnskabsteori ville man derefter stille spørgsmål som: er der tale om en sådan tendens, i hvis interesse o.s.v." Men de spørgsmål stiller FVN jo ikke, endsige forsøger at give svar på dem, tværtimod stopper han gang på gang op, når han når til disse (interessante) spørgsmål. Det er derfor jeg har tilladt mig at "stille spørgsmålstegn ved hans forskning". I artikel efter artikel taler FVN om de problemer, der er i forbindelse med musikpædagogisk forskning, dens relationer til forskellige videnskabsteoretiske skoler og dens relation til undervisningspraksis, men han når aldrig videre end til at opstille disse problemer, som så til gengæld pensles ud og forstørres op på en måde så det kommer til at tilsløre de reelle sagsforhold. I stedet for at arbejde ideologikritisk skaber FVN selv ideologi og negerer således sin egen (påståede) praksis, nemlig at "medvirke til en bedre forståelse forskere og undervisere imellem", hvilket jo helst skulle munde ud i en løsning af problemerne ikke en tilsløring af dem.

PS. For en ordens skyld vil jeg gøre opmærksom på, at jeg ikke har den mindste personlige interesse i at polemisere mod FVN. Dette være sagt for at forebygge eventuelle nye misforståelser.